

MINNESOTA ÖĞRETMEN GERİLİMİ ENVANTERİ

TÜRKÇE FORMU*

Prof. Dr. Kamile AÇIKGÖZ

Dokuz Eylül Üniversitesi

Buca Eğitim Fakültesi

Prof. Dr. Thomas SKOVHOLT

University of Minnesota

College of Education

Prof. Dr. Kemal AÇIKGÖZ

Dokuz Eylül Üniversitesi

Buca Eğitim Fakültesi

Keywords: Teacher Stress, Stress Management, Coping Strategies, Stress Reactions, Stress Sources.

Anahtar Sözcükler: Öğretmen Gerilimi, Gerilim Kaynakları, Gerilim Ölçümü, Gerilimle Başa Çıkma Stratejileri, Gerilim Tepkileri, Gerilim Yönetimi

ÖZET

Minnesota Öğretmen Gerilimi Ölçeği Türkçe Formu aynı yazarlar tarafından Amerikan öğretmenleri üzerinde denenerek standardize edilmiş olan Minnesota Teacher Stress Inventory (MITSI)'nin Türk öğretmenleri üzerinde denenerek, Türkçe'ye uyarlanmış halidir. Ölçek Türkçe'ye çevrildikten sonra uzman kanısına başvurulmuş, maddeler yeniden düzenlenmiş ve 297 öğretmene uygulanmıştır. Veriler üzerinde

* Ege Üniversitesi ve Türk Psikologlar Derneği tarafından düzenlenen 8. Ulusal Psikoloji Kongresinde (Eylül 1994) sunulan bildiri.

madde-ölçek korelasyonları, madde ortalamaları ve standard sapmaları, varimax dönüştürülmüş faktör yükleri, communaliteleri, eigen değerleri, Cronbach Alpha ve İki Yarı Güvenirlik katsayıları ile değişkenlik yüzdeleri hesaplanmıştır. Tüm bu işlemler sonunda, Gerilim Kaynakları alt ölçeği, 13 Faktörde toplanan 54; Gerilim Tepkileri alt ölçeği, 4 faktörde toplanan 18; Gerilimle Başetme Yolları, 7 faktörde toplanan 20 maddeden oluşturulmuştur.

SUMMARY

Minnesota Teacher Stress Inventory: Turkish Form has been adapted from Minnesota Teacher Stress Inventory (MITSI) developed by the authors. After being translated and reviewed by some specialists some of the items were corrected and some new items were added. MITSI Turkish Form were administered to 297 K-12 teachers. Item-total correlations, item means and standard deviations, Varimax rotated factor loadings, commonalities, eigen values, Cronbach's Alpha and split-half reliability coefficients and percentage of variance were computed. Final form includes three subscales: Stress Sources which includes 12 factors and 54 items; Stress Reactions which includes 4 factors and 18 items; Coping Strategies which includes 7 factors and 20 items.

GİRİŞ

Öğretmen, öğrenme-öğretme sürecinde çok yönlü ve yaşamsal bir role sahiptir. Öğretim sisteminin diğer öğelerinin etkililiği (örneğin eğitim programlarının, öğretim malzemelerinin) dolayısıyla öğretimin etkililiği büyük ölçüde öğretmene bağlıdır. Yetersiz, hele etkisiz bir öğretmenin en iyi koşullarda bile öğretimin amaçlarını gerçekleştirmesi düşünülemez (Açıköz, 1992). Öte yandan en iyi öğretmenin de uygun olmayan koşullarda etkili olması beklenmemelidir. Öğretimsel amaçların gerçekleşmesi büyük ölçüde öğretmene ve onun sağlıklı ve gerilimsiz bir ortamda çalışıyor olmasına bağlıdır. Oysa öğretmenlik, sağlık çalışanları, üst düzey yöneticilik vb. gibi en gerilimli meslekler arasında yer almaktadır (Cox ve Brockley, 1984). Öğretmenlik mesleğinin taşıdığı önem nedeniyle öğretmen gerilimi yoğun bir ilgi görmektedir. Gerilim, her zaman herkeste olumsuz etki bırakmayabilir. Ancak öğretmenin gerilim düzeyi ona

fizyolojik, psikolojik, sosyal ve bilişsel açıdan zarar verecek duruma gelmişse o kişinin, öğretmenlik işlevini yerine getirmesini engelleyebilir. Bu durumdan en çok zarar görenler öğrenciler olacaktır. Bu nedenle, öğretmen gerilimi özel bir önem taşımakta, bu konuyla ilgili çalışmalar, gerilim tepkileri, gerilimle ilişkili öğretmen özellikleri, gerilimle başetme yolları, öğretmen gerilimi ve iş doyumu, sınıf atmosferi gibi değişkenler arasındaki ilişkiler, gerilimin kaynaklarını saptanması vb. noktalarda çok yönlü olarak sürmektedir (örneğin Kyriacou ve Sutcliffe, 1979; Fimian ve Fastenau, 1990; Needle, Griffin ve Swendsen, 1981; Kyriacou, 1987; Albertson ve Kagan, 1987; Long, 1988).

Öğretmen geriliminin kaynaklarının saptanması ve bazı önlemlerin alınması gerilimden kaynaklanan sorunların çözümüne katkı getirecektir. Kuşkusuz öğretmenin iş gerilimi, onun yaşam geriliminin bir parçasıdır. Bir başka deyişle öğretmen gerilimi, öğrenci, yönetici, veliler vb. işle ilgili; ya da büyük değişiklik, boşanma, ailesel problemler vb. yaşamla ilgili etkenlerden kaynaklanabilir. Yaygın olarak kabul edilen görüşe göre insanların varolan davranış örüntüleri, çevreden gelen taleplere cevap veremediği zaman gerilim doğar (Needle, Griffin ve Swendsen, 1981; Selye, 1976). Öğretmen gerilimi de öğretmenin iş gereksinimleri, değerleri ile iş çevresinde sağlanan koşullar arasında bir farklılık varsa ortaya çıkar. Çalışma koşullarının olumsuzluğu bütün mesleklerde gerilim yaratıcı bir durumdur. Ancak öğretmenlik mesleğinin kendine özgü gerilim kaynakları bulunmaktadır.

Öğretmen gerilimini saptamak için bugüne kadar tek maddelik açık uçlu sorulardan (Kyriacou ve Sutcliffe, 1978) ölçeklere, fizyolojik ölçümlere kadar uzanan nicel ve nitel (Blase, 1986) çeşitli yollar denenmiştir. Her yolun kendine özgü zayıf ve güçlü yanları vardır. Ancak öğretmenin kendi görüşlerini almanın en yararlı yol olduğu belirtilmektedir (Kyriacou, 1987). Bu nedenle öğretmen gerilimini saptamada kullanılacak, öğretmenin görüşlerini almaya elverişli geçerli ve güvenilir araçlara gereksinim duyulmaktadır. Literatürde öğretmenlerin gerilim kaynaklarını saptamak amacıyla geliştirilmiş araçlar bulunmaktadır (Fimian, 1990; Foxworth, Karnes ve Leonard, 1984; Harvell, 1989; Pettegrew ve Wolf, 1982). Bu araçlar incelendiğinde, ya özel öğrenci gruplarını okutan öğretmenler için geliştirilmiş oldukları ya da yeterince kapsamlı olmadığı görülmüştür. Bunlardan da önemlisi, bu araçların gerilimin yalnızca

kaynaklarını saptamaya yönelik olduğu, gerilim tepkileri ve gerilimle başetme yollarını içermediği görülmüştür.

Oysa gerilim tek boyutlu bir kavram değildir. Gerilim kaynakları, gerilim tepkilerine yol açmaktadır. Gerilim tepkileri de gerilim kaynakları gibi çeşitlilik göstermektedir. Gerilimin, öğretmenleri, gerilim kaynağı ile ilgili sorunları çözmeye ve bunun için kendini geliştirmeye yöneltme (Swick, 1985) ve problem çözme becerilerini geliştirme (Farber ve Miller, 1981) gibi olumlu etkileri olmasına karşın bunlar çok sık gözlenmez. Genellikle gözlenen tepkiler olumsuzdur. Gerilim tepkilerinin başlıcaları şunlardır (Swick, 1989):

1. Fizyolojik problemlerin artması;
2. Sinirlilik, bunalım gibi psikolojik sorunlar;
3. Çaresizlik ve aşağılık duygularının yaşanması;
4. Enerji kaybı, sürekli yorgunluk hissi;
5. Gerçek gibi görünen ama gerçeklerle başedememekten kaynaklanan

psikosomatik hastalıklar.

Daha önce de belirtildiği gibi gerilim tepkilerinin yoğunluğu ve sürekliliği öğretmeni, meslek insanı ve toplumun bir üyesi olarak işlevlerini yerine getirememeye noktasına, kısacası tükenmişliğe götürmektedir. Bu nedenle öğretmen geriliminin "gerilim tepkileri" boyutuyla ilgili saptamaların yapılmasına gerek duyulmaktadır. Bu nedenle geliştirilecek bir öğretmen gerilimi aracının gerilim tepkileri boyutunu da içermesinde yarar görülmektedir.

Öğretmen gerilimi ile ilgili bir araçta bulunması gereken bir başka boyut gerilimle başetme yollarıdır. Çünkü bazı öğretmenler bazı gerilim kaynaklarının yol açtığı gerilim tepkilerini farkedip gerilim çevresiyle olumlu bir biçimde başetmeyi başarabilir. Zaten önemli olan da budur. Çünkü çağımızda gerilim kaçınılmazdır. Gerek yaşam gerekse iş çevresinde her an gerilim yaratacak bir durumla karşılaşma olasılığı vardır. Önemli olan gerilim kaynaklarının farkedilip onları azaltmaya ya da onlarla başetmeye çalışmaktır. Örneğin, iş yükünün fazlalığı nedeniyle gerilime giren bir öğretmen zaman yönetimi stratejilerini kullanarak bunun üstesinden gelebilir. Ancak gerilimle başetmek her zaman böyle olumlu bir biçimde gerçekleşmez. Alkol, ilaç vb. yolları deneyenler ve zamanla bunları alışkanlık haline getirenlere sıkça rastlanmaktadır

(Lazarius ve Folkman, 1984; Needle, Griffin ve Swendsen, 1981). Bu durumun önlenmesi için öğretmenlerin, gerilimle başetme yollarının saptanmasında yarar görülmektedir.

Sonuç olarak öğretmen geriliminin, taşıdığı önem nedeniyle çok yönlü olarak incelenmesi gereken bir konu olduğu ve bunun için gerilimin çeşitli yönlerini ölçen, geçerli ve güvenilir araçlara gereksinim duyulduğu söylenebilir. Özellikle ülkemizde, böyle bir çalışmaya rastlanamamıştır. Bu çalışmada bu gereksinimden yola çıkarak öğretmenlerin işle ilgili gerilim kaynakları, gerilim tepkileri ve gerilimle başetme yollarını saptamada kullanılabilecek bir araç geliştirmeye çalışılmıştır.

YÖNTEM

Denekler

Bu çalışmaya İzmir, Aydın ve Denizli illerindeki çeşitli okullardan random yoluyla seçilen 297 öğretmen katılmıştır.

İşlem Yolu (Procedure)

Minnesota Öğretmen Gerilimi Envanteri İngilizce Formunun Geliştirilmesi :

Minnesota Öğretmen Gerilimi Envanteri (MÖGE) önce ABD'de geliştirilmiştir. Bunun için yapılan çalışmalarda yer alan başlıca işlemler şunlardır :

1. Literatürün taranması;
2. Madde Havuzunun oluşturulması;
3. Saptanan maddelerin Minnesota Üniversitesinde çalışan 7 kişilik bir uzmanlar grubu ve Minnesota eyaletinde çalışan 16 kişilik bir öğretmen grubu tarafından gözden geçirilmesi ve inceleyicilerin tek tek görüşlerinin alınması;
4. Bu görüşlere göre maddelerde değişiklik yapılması ve hazırlanan deneme formunun 45 kişilik bir öğretmen grubuna uygulanması ve öğretmenlerin görüşlerinin alınması;
5. Bu görüşler doğrultusunda yapılan değişikliklerden sonra ortaya çıkan 118 maddelik 2. deneme formunun ilk ve orta öğretim öğretmenlerinin arasından seçkisiz yolla seçilmiş 201 öğretmene uygulanması;
6. Geçerlik ve güvenilirlik analizi.

Minnesota Öğretmen Gerilimi Envanteri Türkçe Formu'nun Geliştirilmesi :

Bu aşamada önce MÖGE İngilizce Formu Türkçe'ye çevrilmiş ve 40 kişilik bir öğretmen grubu tarafından incelendikten sonra deneklere uygulanmıştır. Envanterin Geçerlik ve Güvenirlik çalışmasında yer alan başlıca işlemler ise şunlardır:

1. Envanterin yapı geçerliği ile ilgili bulgular için önce Gerilim Kaynakları, Gerilim Tepkileri ve Gerilimle başatme yolları puanlarının herbiri ayrı ayrı Faktör Analizine tabi tutulmuştur. Bu Faktör Analizinde Faktör Yüklü 0.40 ın üstünde olan maddeler seçilmiştir.

2. Yanlızca seçilen maddeler üzerinde tekrar Faktör Analizi Uygulanmış ve Gerilim Kaynakları bölümünde 3 ü teker maddelik 18 faktör; Gerilim Tepkileri bölümünde 7 faktör; Gerilimle Başatme Yolları bölümünde ise 6 faktör saptanmıştır.

3. Saptanan faktörlerin herbirinin ayrı ayrı Cronbach Alpha ve İki Yarı Güvenirlik katsayıları ile madde-ölçek korelasyonları hesaplanmıştır.

BULGULAR

Yukarıda değinildiği gibi seçilen maddeler üzerinde uygulanan faktör analizi sonucunda Gerilim Kaynaklarıyla ilgili 20. maddeden oluşan XVI. faktör, 21. maddeden oluşan XVII. faktör ve 3. maddeden oluşan XVIII. faktör tek maddelik oldukları için, 54. ve 15. maddelerden oluşan XII. faktör ile 39. ve 16. maddelerden oluşan XV. faktör ise içrdiği maddeler başka maddelerle çakıştığı için aracın kapsamı dışında bırakılmış ve faktörler yeniden numaralandırılmıştır. Böylece, Gerilim Kaynakları boyutunda da 54 madde ve 13 faktör alıkonulmuştur. Seçilmiş maddeler üzerinde uygulanan faktör analizi sonucu Gerilim Tepkileri ile ilgili 20 maddenin 5 faktöre dağıldığı görülmüştür. Gerilim Tepkileri boyutundaki 5. faktöre giren 17 ve 20 nolu maddeler bu boyuttan başka maddelerle örtüştüğü için envantere dahil edilmemiştir. Tablo 1'de Gerilim Kaynakları, Tablo 2'de Gerilim Tepkileri ve Tablo 3'de Gerilimle Başatme Yolları ile ilgili madde-ölçek korelasyonları, madde ortalamaları ve standart sapmaları, Varimax dönüştürülmüş faktör yükleri, communalitileri ve Eigen değerleri ile Cronbach Alpha ve İki Yarı Güvenirlik katsayıları ile değışkenlik yüzdeleri yer almaktadır.

Tablo 1 :Gerilim Kaynakları Boyutunda 13 Faktör için Varimax Dönüştürülmüş Faktör Yükleri, Communaliteler, Eigen Değerleri, Madde Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Madde-Ölçek Korelasyonları

Faktör I : MÜDÜR						
(Eigen : 0.85 Alpha : 0.85 İkiyanı Güvenirligi : 0.81 Değişkenlik Yüzdesi : 17.03)						
Maddeler (Kısaltılmış)	Varimax Dönüştürülmüş Faktör Yüğü	Commuality	X	S _x	Madde Ölçek Korelasyonu	
56	Müdür yetersizliğı	0.82	0.72	3.11	1.48	0.47
55	Müdür ilgisizliğı	0.74	0.74	3.12	1.40	0.54
58	Müdürün bilgilendirmemesi	0.70	0.65	2.82	1.22	0.53
57	Müdürün kişisel sorunlarda yardım edici olmayışı	0.64	0.67	2.45	1.25	0.40
59	Öğretmenlerin yetersizliğı	0.58	0.69	2.81	1.19	0.46
54	Otoriter müdür	0.55	0.63	2.98	1.41	0.46
40	Müdürün mesleki sorunlarda yardım edici olmayışı	0.51	0.62	2.97	1.22	0.54
42	Öğretmenlerin iyi görev yapmaması	0.46	0.63	3.10	1.16	0.38
Faktör II : VELİ ve ÖĞRENCİ İLGİSİZLİĞİ						
(Eigen : 3.78 Alpha : 0.80 İkiyanı Güvenirligi : 0.81 Değişkenlik Yüzdesi : 5.9)						
68	Öğrenci ilgisizliğı	0.74	0.72	3.84	1.05	0.30
72	Veli ilgisizliğı	0.72	0.65	3.88	1.00	0.38
69	Öğrenci sorunları	0.70	0.65	3.62	1.09	0.33
71	Velilerin olumsuz etkileri	0.68	0.70	3.57	1.13	0.42
66	Öğrencilerin düzey düşüklüğü	0.59	0.61	3.64	1.05	0.39
Faktör III : FİZİKSEL KOŞULLAR						
(Eigen : 3.02 Alpha : 0.75 İkiyanı Güvenirligi : 0.74 Değişkenlik Yüzdesi : 4.7)						
28	Fiziksel koşulların olumsuzluğu	0.77	0.70	3.00	1.40	0.42
25	Görsel - İşitsel araç eksikliği	0.66	0.62	3.63	1.31	0.33
29	Sınıf darlığı	0.63	0.64	2.97	1.33	0.43

(Tablo 1'in devamı)

30	Ders gereçleri eksikliği	0.59	0.66	3.11	1.30	0.45
27	Fiziksel olanakların yetersizliği	0.57	0.52	3.53	1.21	0.40
Faktör IV : VELİ BASKISI						
(Eigen : 2.90 Alpha : 0.79 İkiyarı Güvenirligi : 0.72 Değişkenlik Yüzdesi : 4.5)						
75	Velilerin bilgiçliği	0.82	0.76	3.22	1.43	0.42
74	Velilerin baskısı	0.79	0.72	2.86	1.46	0.37
73	Velilerin suçlamaları	0.72	0.73	3.33	1.32	0.50
70	Öğrencilerin alkol - uyuşturucu kullanımı	0.52	0.64	2.83	1.57	0.36
Faktör V : EĞİTİM POLİTİKALARI						
(Eigen : 2.33 Alpha : 0.76 İkiyarı Güvenirligi : 0.68 Değişkenlik Yüzdesi : 3.6)						
44	Mesleksel örgütsüzlük	0.77	0.68	3.92	1.21	0.30
45	Ücret yetersizliği	0.76	0.71	4.38	1.00	0.32
43	Eğitim politikasını etkileyememek	0.63	0.68	3.93	1.19	0.34
37	Eğitim politikalarının kararsızlığı	0.55	0.68	4.53	0.87	0.40
38	Mesleksel saygınlığın düşüklüğü	0.45	0.69	4.17	1.12	0.35
Faktör VI : BELİRSİZLİK						
(Eigen : 2.01 Alpha : 0.70 İkiyarı Güvenirligi : 0.58 Değişkenlik Yüzdesi : 3.2)						
17	Amaç belirsizliği	0.70	0.59	2.98	1.18	0.45
14	Görev belirsizliği	0.67	0.64	2.62	1.22	0.43
26	Beklentilerin belirsizliği	0.61	0.60	2.95	1.21	0.49
10	Hizmet öncesi eğitim yetersizliği	0.52	0.63	3.14	1.28	0.43
22	Hizmet içi eğitim yetersizliği	0.49	0.56	3.23	1.21	0.47
Faktör VII: İŞ YÜKÜ						
(Eigen : 1.89 Alpha : 0.62 İkiyarı Güvenirligi : 0.57 Değişkenlik Yüzdesi : 3.0)						
7	Kendine iş yüzünden zaman ayıramamak	0.75	0.65	2.96	1.18	0.32
11	İş çokluğu	0.70	0.57	2.87	1.19	0.47
2	Zaman darlığı	0.63	0.59	2.71	1.17	0.47

(Tablo 1'in devamı)

51	Görevi için yeterli zamandan yoksunluk	0.56	0.55	2.87	1.26	0.40
6	Çevrenin mükemmellik beklentisi	0.44	0.52	2.35	1.11	0.25
4	Kırtasiye işi çokluğu	0.44	0.44	3.24	1.38	0.30
Faktör VIII : İŞ YERİ İLİŞKİLERİ						
(Eigen : 1.67 Alpha : 0.63 İkiyarı Güvenirliği : 0.70 Değişkenlik Yüzdesi : 2.6)						
67	Arkadaşlık eksikliği	0.73	0.65	3.00	1.26	0.54
61	Saygı eksikliği	0.57	0.68	2.99	1.32	0.45
65	Yarışma	0.49	0.61	2.36	1.31	0.36
Faktör IX : ÖĞRENCİLER						
(Eigen : 1.63 Alpha : 0.63 İkiyarı Güvenirliği : 0.69 Değişkenlik Yüzdesi : 2.6)						
19	Öğrencilerin kötü davranışları	0.76	0.71	3.24	1.22	0.27
9	Öğrenci saygısızlığı	0.76	0.72	2.99	1.27	0.20
Faktör X : ÖĞRETİMİN DOĞASI						
(Eigen : 1.55 Alpha : 0.60 İkiyarı Güvenirliği : 0.57 Değişkenlik Yüzdesi : 2.4)						
48	Öğretilenlerin ilginç olmaması	0.76	0.71	2.30	1.27	0.56
49	Öğrencilerin gereksinimlerinden sorumlu olmak	0.72	0.67	2.54	1.27	0.39
47	Öğretmenliğin sıkıcılığı	0.40	0.60	1.62	1.00	0.31
Faktör XI : MESLEKİ GELİŞME						
(Eigen : 1.43 Alpha: İkiyarı Güvenirliği: Değişkenlik Yüzdesi : 2.2)						
1	Mesleki gelişme olanaklarının yokluğu	0.79	0.75	3.09	1.19	0.25
8	Kendini geliştirme olanağının yokluğu	0.70	0.65	3.25	1.19	0.33
Faktör XII : BAŞARININ DEĞERLENDİRİLMESİ						
(Eigen : 1.25 Alpha : 0.54 İkiyarı Güvenirliği : 0.51 Değişkenlik Yüzdesi : 2.0)						
36	Başarının ödüllendirilmemesi	0.72	0.73	3.81	1.24	0.39
12	Başarı ölçütlerinin belirsizliği	0.51	0.60	3.49	1.22	0.33
53	Müfettişlerin eleştiriciliği	0.40	0.59	3.79	1.19	0.34

(Tablo 1'in devamı)

Faktör XIII : İŞE ALINMA VE ATAMALAR						
(Eigen : 1.19 Alpha : 0.67 İkiyarı Güvenirligi : 0.62 Değişkenlik Yüzdesi : 1.9)						
34	Göreve girişte haksızlık	0.71	0.70	4.38	1.09	0.49
35	Atamada söz hakkının olmayışı	0.48	0.49	1.62	1.00	0.42
33	Özerklik yokluğu		0.60	3.92	1.21	0.53

Tablo 2 : Gerilim Tepkileri Boyutunda 4 Faktör için Varimax Dönüştürülmüş Faktör Yükleri, Communaliteler, Eigen Değerleri, Madde Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Madde-Ölçek Korelasyonları

Faktör I : GERGİNLİK						
(Eigen : 6.19 Alpha : 0.78 İkiyarı Güvenirligi : 0.78 Değişkenlik Yüzdesi : 31.0)						
	Maddeler (Kısaltılmış)	Varimax Dönüştürülmüş Faktör Yüğü	Commuality	X	S _x	Madde Ölçek Korelasyonu
12	Başkalarını suçlama	0.72	0.69	1.76	0.99	0.61
13	Öfke	0.68	0.63	2.23	1.07	0.63
10	Tahammülsüzlük	0.63	0.57	2.60	1.12	0.54
19	Eleştiricilik	0.62	0.56	2.37	0.94	0.40
11	Alınganlık	0.57	0.52	2.24	1.06	0.49
14	İş sorunlarını eve götürme	0.53	0.45	2.42	1.17	0.52
Faktör II : HAFİF FİZYOLOJİK TEPKİLER						
(Eigen : 1.61 Alpha : 0.73 İkiyarı Güvenirligi : 0.73 Değişkenlik Yüzdesi : 31.0)						
7	Sinirlilik, endişe	0.72	0.62	3.12	1.10	0.58
1	Bitkinlik	0.65	0.47	3.30	1.05	0.45
6	Uyku / Yeme sorunları	0.60	0.55	2.56	1.27	0.53
4	Başağrısı	0.58	0.52	2.88	1.19	0.42
9	Kas gerginliği	0.41	0.52	2.58	1.20	0.53
Faktör III : ÇARESİZLİK						
(Eigen : 1.37 Alpha : 0.75 İkiyarı Güvenirligi : 0.70 Değişkenlik Yüzdesi : 6.9)						
16	Umutsuzluk	0.86	0.77	2.77	1.24	0.62

(Tablo 2'nin devamı)

15	Geleceğe olumsuz bakma	0.77	0.71	2.79	1.21	0.63
8	Çaresizlik	0.58	0.59	2.41	1.13	0.57
18	Herşeyi anlamsız bulma	0.43	0.44	2.17	1.03	0.40
Faktör IV : AĞIR FİZYOLOJİK TEPKİLER						
(Eigen : 1.20 Alpha : 0.62 İkiyarı Güvenirligi : 0.55 Değişkenlik Yüzdesi : 6.0)						
2	Hastalık	0.79	0.67	2.35	1.07	0.45
5	Bedensel rahatsızlık	0.66	0.60	2.36	1.09	0.46
3	Mide rahatsızlığı	0.49	0.43	2.40	1.25	0.38

Tablo 3: Gerilimle Başetme Boyutunda 7 Faktör için Varimax Dönüştürülmüş Faktör Yükleri, Communaliteler, Eigen Değerleri, Madde Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Madde-Ölçek Korelasyonları

Faktör I : SOĞUKKANLI DAVRANMA						
(Eigen : 2.81 Alpha : 0.69 İkiyarı Güvenirligi : 0.69 Değişkenlik Yüzdesi : 14.01)						
Maddeler (Kısaltılmış)		Varimax Dönüştürülmüş Faktör Yüğü	Communality	X	S _x	Madde Ölçek Korelasyonu
6	Metin olma	0.78	0.64	3.44	1.17	0.57
3	Olumlu düşünme	0.66	0.52	3.62	0.91	0.50
11	Sorunu çözmeyi planlama	0.62	0.53	3.64	0.96	0.39
1	Zamanı iyi kullanma	0.54	0.59	3.00	1.24	0.43
Faktör II : KAÇMA						
(Eigen : 2.36 Alpha : 0.54 İkiyarı Güvenirligi : 0.57 Değişkenlik Yüzdesi : 11.8)						
13	Gerilim yaratan durumdan kaçma	0.68	0.64	1.90	1.03	0.40
8	Yalnız dolaşıp düşünme	0.58	0.58	2.62	1.24	0.24
10	Başkalarına sinirlenme	0.55	0.55	2.03	1.09	0.40
Faktör III :ZAMANA BIRAKMA						
(Eigen : 1.59 Alpha : 0.43 İkiyarı Güvenirligi : 0.34 Değişkenlik Yüzdesi : 8.0)						
9	İyi şeyler dilemek	0.65	0.49	2.44	1.27	0.31
7	Ağlama	0.60	0.64	1.85	1.08	0.26
14	Kendini eleştirme	0.55	0.62	3.19	1.11	0.19

(Tablo 3'ün devamı)

4	Bekleme	0.50	0.57	2.94	1.7	0.21
Faktör IV : ÇÖZÜM ARAMA-I						
(Eigen : 1.32 Alpha : 0.38 İkiyarı Güvenirligi : 0.34 Değişkenlik Yüzdesi : 6.6)						
15	Uzmanlara gitme	0.73	0.58	1.41	0.89	0.29
19	Uyuşturucu / İlaç kullanma	0.53	0.53	1.17	0.61	0.17
20	Beğenilen birini model alma	0.45	0.44	2.14	1.05	0.20
Faktör V : ÇÖZÜM ARAMA-II						
(Eigen : 1.26 Alpha : 0.42 İkiyarı Güvenirligi : 0.42 Değişkenlik Yüzdesi : 6.3)						
16	Değişik şeyler yapma	0.72	0.58	3.13	1.25	0.26
12	Duyguları biriyle paylaşma	0.60	0.55	3.59	1.12	0.26
Faktör VI : ÇÖZÜM ARAMA-III						
(Eigen : 1.12 Alpha : 0.44 İkiyarı Güvenirligi : 0.44 Değişkenlik Yüzdesi : 5.6)						
17	Sigara içme	0.82	0.69	2.36	1.59	0.28
18	Alkollü içki içme	0.63	0.66	1.68	0.98	0.28
Faktör VII : SPOR-YOGA						
(Eigen : 1.03 Alpha : 0.51 İkiyarı Güvenirligi : 0.51 Değişkenlik Yüzdesi : 5.2)						
5	Spor yapma	0.70	0.60	2.63	1.27	0.34
2	Yoga / Meditasyon uygulama	0.67	0.53	1.90	1.17	0.34

Tablo 1, Tablo 2 ve Tablo 3'de yer alan rakamlar incelendiğinde Minnesota Öğretmen Gerilimi Türkçe Formu'nda yer alan madde ve ölçeklerin çoğunun güvenirlik ve geçerliğine ilişkin yeterli kanıt bulunduğu görülmektedir. Yalnızca gerilimle başetme yolları boyutundaki III., IV. ve V. ölçeklerin güvenirliği istenen düzeyde değildir. Bu ölçeklerle ilgili sonuçların dikkatli yorumlanmasında ve madde ekleme vb. önlemlerle geliştirilmeye çalışılmasında yarar görülmektedir.

SONUÇ

Bu çalışmanın sonunda elde edilen Minnesota Öğretmen Gerilimi Envanteri Türkçe Formu 118 madde arasından seçilmiş 91 maddeden ve Gerilim Kaynakları, Gerilim Tepkileri ve Gerilimle Başetme Yolları olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.

İngilizce formunda işleyen bazı maddelerin Türkçe formunda işlememesinin nedeninin kültürel farklılıklar olduğu düşünülmektedir. Aracın genel olarak literatürde oluşan birikimle tutarlılık gösterdiği ve bugüne kadar diğer ülkelerde geliştirilmiş olan araçlara göre daha kapsamlı olduğu söylenebilir.

Bu bağlamda MÖGE Türkçe Formu'nun öğretmen gerilimini ölçmede yaşanan araç sıkıntısının aşılmasına katkı getirmesi ve aracın ülke çapında bir örneklem grubunda denenerek geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin daha fazla kanıt toplanmasında yarar görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Albertson, L. M. ve Kagan, D. M. (1987). "Occupational Stress Among Teachers", **Journal of Research and Development in Education**, 21: 69-77.
- Beehr, T. A. ve Bhagat, R. S. (1985). **Human Stress and Cognition in Organizations: An Integrated Perspective**, New York, John Wiley and Sons.
- Blase, J. J. (1986). "A Qualitative Analysis of Sources of Teacher Stress Consequences for Performance", **American Research Journal**, 23: 13-40.
- Cox, T. ve Brockley, T. (1984). "The Experience and Effects of Stress in Teachers", **British Educational Research Journal**, 10: 83-87.
- D'aurora, D. L. ve Fimian, M. J. (1988). "Dimensions of Life and School Stress Experienced by Young People", **Physiology in the Schools**, 25: 44-53.
- Dunn-Rankin, P. (1983). **Scaling Methods**, Hillsdale, N. J.: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Farber, B. ve Miller, J. "Teacher Burnout: A Psychoeducational Perspective", **Teachers College Record**, 68: 235-243.
- Fimian, M. J. ve Fastenau, P. S.(1990)."The Validity and Reliability of the Teacher Stress Inventory: A re-analysis of Aggregate Data", **Journal of Organizational Behaviour**, 11: 151-157.
- Foxworth, M. D., Karnes, F. A. ve Leonard, K. L. (1984). "The Factorial Validity of the Teacher Occupational Stress Factor Questionnaire for the Teacher of the Gifted", **Educational and Psychological Measurement**, 44: 527-532.

- Harman, H. H. (1967). *Modern Factor Analysis*, Chicago: University of Chicago Press.
- Kyriacou, C. (1987). "Teacher Stress and Burnout: An International Review" *Educational Research*, 29: 146-150.
- Kyriacou, C. ve Sutchliffe, J. (1978). "Teacher Stress: Prevalence, Sources and Symptoms", *British Journal of Educational Psychology*, 48: 159-167.
- Lazarus, R. S. ve Folkman, S. (1984). *Stress, Appraisal and Coping*, New York: Springer Publishing company.
- Long, B. C. (1988). "Stress Management for School Personnel: Stress-Inoculation Training and Exercise", *Psychology in the Schools*, 25: 314-324.
- Needle, R. H., Griffin, T. ve Svendsen, R. (1981). "Occupational Stress Coping and Health Problems of Teachers", *The Journal of School Health*, 3: 175-181.
- Pettegrew, L. S. ve Wolf, G. E. (1982). "Validating Measures of Teacher Stress", *American Educational Research Journal*, 19: 373-396.
- Riley, A. W. ve Zaccara, S. J. (1987). *Occupational Stress and Organizational Effectiveness*, New York: Praeger.
- Schwab, R. L. ve Iwarick, E. F. (1982). "Received Role Conflict, Role Ambiguity and Teacher Burnout", *Educational Administration Quarterly*, 18: 60-74.
- Selye, H. (1976). *The Stress of Life*, New York: McGraw Hill.
- Skovholt, T., Açıkgöz, K. Ü., ve Açıkgöz, K. (1994). Validation of Minnesota Teacher Stress Inventory, Manuscript Submitted for Publication.
- Swick, K. J. (1985). *Stress and the Classroom Teacher*, Washington D. C.: National Education Association Yayını.